

To fenomenalna książka.

— Carl Hester

**DYNAMIKA
UJEŹDŻENIA:
GDY DWA KRĘGOSŁUPY
TWORZĄ JEDNOŚĆ**

Beth Baumert
Przedmowa: Axel Steiner

Beth Baumert

Dynamika ujeżdżenia: gdy dwa kręgosłupy tworzą jedność

**Jak osiągnąć niezwykle jeździeckie
porozumienie z koniem**

Przedmowa: Axel Steiner

Przekład: Blanka Prośniewska-Piro

G A L A K T Y K A

Tytuł wydania oryginalnego:

When Two Spines Align

© 2014 Beth Baumert

First published in the USA by Trafalgar Square Books.

Pierwsze wydanie opublikowało w Stanach Zjednoczonych wydawnictwo Trafalgar Square Books.

All rights reserved. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Wydanie polskie © 2021 by Galaktyka sp. z o.o.

90-644 Łódź, ul. Żeligowskiego 35/37

tel. +42 639 50 18, 639 50 19, tel./fax 639 50 17

e-mail: info@galaktyka.com.pl; sekretariat@galaktyka.com.pl

www.galaktyka.com.pl

ISBN: 978-83-7579-816-6

Konsultacja: Wojciech Mickunas

Redakcja: Elżbieta Derelkowska

Redakcja techniczna: Renata Kozłowska

Redaktor prowadzący: Marek Janiak

Skład i projekt okładki: Master

Druk i oprawa: Drukarnia im. A. Półtawskiego

Pełna informacja o ofercie i planach wydawniczych:

www.galaktyka.com.pl

info@galaktyka.com.pl; sekretariat@galaktyka.com.pl

Zapraszamy!

Informacje zawarte w niniejszej publikacji nie mogą być traktowane jako profesjonalna porada. Nie zastępują więc odpowiedniego treningu pod okiem specjalisty, a jedynie go uzupełniają. Każdy rodzaj ćwiczeń wiąże się z ryzykiem. Wydawca stanowczo doradza czytelnikowi wzięcie pełnej odpowiedzialności za swoje bezpieczeństwo i przystąpienie do wykonywania ćwiczeń wyłącznie ze świadomością własnych ograniczeń. Nie podejmuj ryzyka przekraczającego twoje doświadczenie, umiejętności, wytrenowanie oraz sprawność fizyczną.

Autor i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za szkody i straty powstałe w wyniku stosowania instrukcji oraz sugestii zawartych w niniejszej publikacji. Choć autorzy i wydawca dotożyli wszelkich starań, aby zawarte w tej książce informacje były rzetelne i kompletne, nie ponoszą oni żadnej odpowiedzialności za mogące pojawić się błędy, nieścisłości, przeoczenia lub niezgodności.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Bez pisemnej zgody wydawcy książka ta nie może być powielana w częściach, ani w całości. Nie może też być reprodukowana, przechowywana i przetwarzana z zastosowaniem jakichkolwiek środków elektronicznych, mechanicznych, fotokopiarskich, nagrywających i innych.

Spis treści

PRZEDMOWA	9
WSTĘP	11

WPROWADZENIE. Perspektywa magii	13
Pogodzenie potrzeby wolności i kontroli	14
Jak pracuje jeździec	14
Jak poruszają się konie.	16
Jak dwa kręgosłupy spotykają się w równowadze	17

Część I. Jak pracuje jeździec. . . . 19

ROZDZIAŁ 1. Dosiad – miejsce, gdzie spotykają się dwa kręgosłupy	21
Zrównoważony dosiad	21
Pomoc w postaci ciężaru ciała.	25
Pomoce przekazujące jedną wiadomość	27
<i>Ćwiczenie</i> : Znajdź podstawę dosiadu	29
Najważniejsze informacje na temat dosiadu	32

ROZDZIAŁ 2. Wprowadzenie do linii mocy	33
Pozytywne napięcie – łatwy sposób na bycie silnym	33
Linie mocy ukierunkowują konia	34
Giętkie stawy tworzą giętkie linie mocy	37
<i>Ćwiczenie 1</i> : Znajdź swoją pionową linię mocy	38
<i>Ćwiczenie 2</i> : Znajdź swoją łączącą linię mocy. . . .	39
<i>Ćwiczenie 3</i> : Znajdź swoją skrętną linię mocy. . . .	39
<i>Ćwiczenie 4</i> : Znajdź swoją wzrokową linię mocy	39
<i>Ćwiczenie 5</i> : Wzmocnij mięśnie centrum, wykonując „mostek”	40
<i>Ćwiczenie 6</i> : Wzmocnij mięśnie centrum, ćwicząc pompki na przedramionach.	40
<i>Ćwiczenie 7</i> : Utrzymuj giętkość linii mocy	41

Najważniejsze informacje na temat pozytywnego napięcia i linii mocy	41
--	----

ROZDZIAŁ 3. Pionowa linia mocy – moc pozwalająca iść naprzód	43
Fundamenty jeźdźca.	43
Lista kontrolna postawy utrzymującej pionową linię mocy	44
„Przed łydka” – przycisk popędzania.	48
<i>Ćwiczenie 1</i> : Wzmocnij pionową linię mocy	48
<i>Ćwiczenie 2</i> : Pedałuj, żeby wzmocnić pionową linię mocy	49
<i>Ćwiczenie 3</i> : Zwrot na przodzie i wzmocnienie pomocy do ruchu naprzód	50
Najważniejsze informacje na temat pionowej linii mocy	51

**ROZDZIAŁ 4. Łącząca linia mocy – giętkość
umożliwiająca zatrzymanie 53**

Lista kontrolna postawy dla łączącej
linii mocy 54

Ustanowienie połączenia 56

Dobrze wykonana półparada 57

Używaj dłoni na końcu 60

Ćwiczenie 1: Kto opiera się na kim 61

Ćwiczenie 2: Półparady, żeby zminimalizować
    używanie dłoni 62

Najważniejsze informacje na temat łączącej
linii mocy 63

**ROZDZIAŁ 5. Skrętna linia mocy –
elastyczność umożliwiająca skręcanie 65**

Zginanie i skręcanie 66

Lista kontrolna postawy dla skrętnej
linii mocy 69

Ćwiczenie 1: Sprawdź pomoce do skręcania 69

Ćwiczenie 2: Trójkąty dla „przepuszczalności” 70

Najważniejsze informacje na temat skrętnej
linii mocy 71

**ROZDZIAŁ 6. Wzrokowa linia mocy –
połączenie ze światem zewnętrznym 73**

Lista kontrolna postawy dla wzrokowej
linii mocy 74

Wpływ na równowagę wzdłużną konia 74

Ćwiczenie 1: Steruj oczami 76

Ćwiczenie 2: Zwiększ siłę koncentracji wzroku 76

Najważniejsze informacje na temat wzrokowej
linii mocy 77

**ROZDZIAŁ 7. Jasne pomoce
dla komunikacji 79**

Pomoce służące trzem celom 79

Jazda całym ciałem 86

Pasywne pomoce – swoboda dla niego
i kontrola dla ciebie 88

Ćwiczenie 1: Koła kształtujące i ósemki
    ustawiające konia „przed tydką” 90

Ćwiczenie 2: Kontrola nad palcatem
    dla jeźdźcy 91

Ćwiczenie 3: „Przed tydką” – ćwiczenie
    z użyciem palcata 91

Ćwiczenie 4: Pomoce słuchające i akcji –
    niezwłoczne ustępowanie od tydki 92

Ćwiczenie 5: Kwadratowa serpentyna 93

Najważniejsze informacje na temat
jasnych pomocy 94

**Część II.
Jak poruszają się konie 97**

ROZDZIAŁ 8. Problemy z równowagą 99

Zrozumienie równowagi prowadzi
do jej poprawy 99

Równowaga wzdłużna 100

Siła pchająca, wykrok, zaangażowanie 101

Półparady i przejścia jako narzędzia
koordynujące i łączące 106

Krąg energii i krąg pomocy 107

Równowaga w płaszczyźnie bocznej 111

Ćwiczenie 1: Włącz pchający silnik
    swojego konia 114

Ćwiczenie 2: Połącz ciało konia w ustawieniu
    łopatką do przodu 115

Ćwiczenie 3: Przejścia, aby osiągnąć
    „przepuszczalność” 116

Najważniejsze informacje na temat problemów
konia z równowagą 117

**ROZDZIAŁ 9. Jak zmienia się rozłożenie
ciężaru konia 119**

Popraw równowagę, uelastyczniając

i wzmacniając.....119

Ćwiczenie 1: Zadaj sobie pytanie: Jak rozkłada
się ciężar ciała mojego konia? 125

Ćwiczenie 2: Zadaj sobie pytanie: Jak bardzo
zaokrągloną ramę ma mój koń? 126

Ćwiczenie 3: Zadaj sobie pytanie: Czy mój koń
jest ciężki w rękę?..... 127

Ćwiczenie 4: Zadaj sobie pytanie: Jak długi
powinien być mój koń? 127

Najważniejsze informacje o rozłożeniu
ciężaru ciała 128

ROZDZIAŁ 10. Impuls i zaangażowanie 129

Zgranie pomocy w czasie,
aby zmaksymalizować swobodę.....129

Moment stosowania pomocy do pchania,
kroczenia i zaangażowania 129

Ćwiczenie 1: Wycucie czasu i swobodne
„brzdęk” 132

Ćwiczenie 2: Budowanie impulsu w kłusie 133

Ćwiczenie 3: Wycucie momentu
zaangażowania 134

Najważniejsze informacje o impulsie
i zaangażowaniu 135

ROZDZIAŁ 11. Dźwignia do zebrania 137

Zasada działania dźwigni 137

Odnajdywanie zebrania 139

Ćwiczenie 1: Łopatką do wewnątrz,
aby osiągnąć zebranie 142

Ćwiczenie 2: Cofanie..... 143

Ćwiczenie 3: Test samoniesienia pyta:
Czy jesteś w równowadze? 144

Najważniejsze informacje na temat zebrania ...145

ROZDZIAŁ 12. Przejścia..... 147

Łączenie i zbieranie konia 147

Przejścia łączące i zbierające 148

Miej jasne wyobrażenie.....153

Ćwiczenie 1: Czyste przejścia, które łączą,
a następnie zbierają..... 156

Ćwiczenie 2: Konwersja energii 157

Ćwiczenie 3: Utrzymywanie rytmu 158

Ćwiczenie 4: Szukanie okazji 159

Najważniejsze informacje na temat przejść 160

ROZDZIAŁ 13. Półparady 161

Łączenie przodu ciała konia z tyłem

i zbieranie go 161

Czym właściwie jest półparada.....161

Ćwiczenie 1: Jak wykonać półparadę 168

Ćwiczenie 2: Półparady dla gładkich przejść ... 169

Ćwiczenie 3: Poproś konia, żeby na ciebie
począł..... 169

Ćwiczenie 4: Wykorzystanie zatrzymania
do poprawienia półparad

przed narożnikami 170

Ćwiczenie 5: Półparady wydłużające szyję
i poprawiające przepuszczalność

grzbietu 171

Najważniejsze informacje na temat

półparad 172

Podsumowanie.....173

**Część III.
Jak dwa kręgosłupy spotykają
się w równowadze 175**

ROZDZIAŁ 14. Rytm 177

Rozmowa w języku konia 177

Ćwiczenie: Praca z metronomem 181

Najważniejsze informacje na temat rytmu 182

ROZDZIAŁ 15. Energia..... 183

Monitorowanie i regulowanie mocy.....183

Ćwiczenie: Organizowanie energii 187

Najważniejsze informacje na temat energii 188

ROZDZIAŁ 16. Zgięcie w potylicy..... 189

Klucz do giętkiego grzbietu.....189

Ćwiczenie: Monitoruj i reguluj zgięcie
w potylicy 191

Najważniejsze informacje na temat

zgięcia w potylicy.....192

ROZDZIAŁ 17. Wyprostowanie kręgosłupa... 193

Klucz do wyprostowania.....193

Wyrównanie dwóch kręgosłupów	193
<i>Ćwiczenie:</i> Nawleknięcie	197
Najważniejsze informacje na temat wyprostowania kręgosłupa	198
ROZDZIAŁ 18. Zgięcie boczne	199
Zgięcie jest kontrolą nad koniem	199
Zgięcie i skręcanie dla uzyskania idealnych kół	199
Częste problemy na kole	203
<i>Ćwiczenie 1:</i> Poznaj odczucia towarzyszące jeździe po 20-metrowym kole	208
<i>Ćwiczenie 2:</i> Prowadzenie w zakręcie i narożnik o średnicy 12 metrów	209
<i>Ćwiczenie 3:</i> Serpentynty Theodorescu	211
Najważniejsze informacje na temat zgięcia	212

ROZDZIAŁ 19. Wysokość uniesienia szyi	213
„Przepuszczalność” z natury	213
<i>Ćwiczenie 1:</i> Znajdź obniżającą się szyję	216
<i>Ćwiczenie 2:</i> Naprawienie zwisającej szyi	217
Najważniejsze informacje na temat wysokości uniesienia szyi	218
ROZDZIAŁ 20. Długość wykroku	219
Skracanie z dążnością do ruchu naprzód	220
<i>Ćwiczenie:</i> Wydłużanie i skracanie wykroku na kole	221
Najważniejsze informacje na temat długości wykroku	222
ROZDZIAŁ 21. Tor jazdy	223
Kontroluj drogę dla idealnej równowagi	223
<i>Ćwiczenie 1:</i> Ruch w pozycji łopatką do przodu	225
<i>Ćwiczenie 2:</i> Spirala	226
Najważniejsze informacje na temat toru jazdy	226
ROZDZIAŁ 22. Figury i elementy ujeżdżeniowe	227
Długoterminowy plan treningowy	227
<i>Przeciwstawne cechy – ćwiczenie:</i> poziom treningowy	228
<i>Przeciwstawne cechy – ćwiczenie:</i> poziom pierwszy	229
<i>Przeciwstawne cechy – ćwiczenie:</i> poziom drugi	231
<i>Przeciwstawne cechy – ćwiczenie:</i> poziom trzeci	233
<i>Przeciwstawne cechy – ćwiczenie:</i> poziom czwarty	235
Najważniejsze informacje na temat figur i elementów ujeżdżeniowych	237
ZAKOŃCZENIE. Perspektywa magii	239
AUTORZY ZDJĘĆ ORAZ ILUSTRACJI	241
INDEKS	243

ROZDZIAŁ 1

Dosiad – miejsce, gdzie spotykają się dwa kręgosłupy

Miejsce, gdzie spotykają się dwa kręgosłupy, to punkt, w którym stykają się ośrodkowe układy nerwowe konia i jeźdźca. To bardzo wrażliwa okolica, a jednak wielu jeźdźców, nawet z wieloletnim doświadczeniem, nie ma pojęcia, jak duży wpływ na konia może wywierać ich dosiad. Podobnie jest z mózgiem: nie zdajemy sobie sprawy z tego, jak mały jego procent wykorzystujemy.

Dosiad oddziałuje na konia poprzez ciężar jeźdźca. To jedyna pomoc jeździecka, która nie może całkiem przestać działać. Potrafimy oddać wodze, odstawić łydkę, ale ciężar ciała człowieka zawsze pozostaje. Możemy jednakże regulować jego oddziaływanie, ale tylko wtedy, kiedy pozostaje on w równowadze (ryc. 1.1).

Zrównoważony dosiad

Trzy czynniki tworzą „zrównoważony dosiad”:

1. **Elastyczna podstawa:** jeździec siedzi na podstawie dosiadu – trójkącie utworzonym przez dwie kości kulszowe i kość łonową.
2. **Giętka siła:** podstawa dosiadu jest elastyczna, ale stabilna i silna, aby mogła podążać za ruchem konia z zachowaniem kontroli. Podczas nauki jazdy konnej wyrobienie owej siły wymaga dyscypliny umysłu, a także fizycznej siły i giętkości.

Rycina 1.1. Courtney King Dye dosiada Idocusa w Gladstone, New Jersey, 2007 rok. Nawet pod frakiem widać, jak doskonały jest dosiad amazonki; stanowi on część grzbietu konia w miejscu, gdzie spotykają się dwa kręgosłupy. Jej elastyczne łokcie są pomostem między miękkimi dłońmi a dosiadem i plecami. To z kolei łączy zad konia z wędzidłem od tyłu do przodu i od przodu do tyłu

3. **Elementy budulcowe:** części ciała jeźdźca są jak wieża z klocków (patrz ryc. 1.5, str. 25). Dolne elementy – stopy – powinny znajdować się równo pod ciałem, by stanowić wsparcie dla dosiada i tułowia.

1. Elastyczna podstawa

Podstawa dosiada – trójkątna przestrzeń między kośćmi kulszowymi i kością łonową – porusza się wraz z grzbietem konia i prawidłowo dopasowanym siodłem (ryc. 1.2). Wielowymiarowa elastyczność twojej miednicy pozwala podstawie dosiada podążać we wrażliwy sposób za ruchem grzbietu konia. Płaszczyzna utworzona przez kości kulszowe i kość łonową porusza się wraz z powierzchnią grzbietu konia. Twoja miednica wykonuje maleńkie, trójwymiarowe ruchy. Może na przykład przesunąć biodro w górę, w przód, w dół i do tyłu. Niezależnie od tego, miednica może się wychylić w stosunku do kręgosłupa i kości ogonowej, skierować się w dół i w przód albo do tyłu i w górę.

Kiedy podążasz za ruchem grzbietu konia podstawą dosiada, jesteś najlepiej ustawiony, żeby mieć wyciągniętą w górę przód ciała (ryc. 1.3). To właśnie on odpowiada za samoniesienie jeźdźca, podobnie jak linia górna konia unosi jego samego. Kotwicząc kość ogonową i prostując przód ciała, stabilizujesz własne centrum: 29 par mięśni otaczających środek ciężkości ciała, co pozwala ci poruszać się w sposób skoordynowany i kontrolowany.

Rycina 1.2. Podstawę dosiada stanowi przestrzeń między dwiema kośćmi kulszowymi i kością łonową. Koncentrując się na sprężystych biodrach, jeździec może precyzyjnie podążać za ruchem grzbietu konia podstawą swojego dosiada

2. Giętka siła

„Giętkość dosiada” odnosi się nie tylko do jego rozluźnienia, ale także stabilności opartej na sile centrum. Dosiad nie powinien być aż tak luźny, żeby przestał być kontrolowany. Jeźdźcy zazwyczaj nie zdają sobie sprawy z tego, że ich niezdyktynowany dosiad się chybocze, ślizga i przesuwa. Niektórzy sądzą, że „używanie dosiada” oznacza pchanie konia przy każdym kroku. Jednakże dla tego zwierzęcia „hałaśliwy” dosiad jest rozpraszający, irytujący albo wręcz nieznośny. Wierzchowce po prostu więc „się wyłączają” albo go ignorują.

Choć używanie dosiada faktycznie oznacza, że jeździec coś robi, nie powinien on poruszać się bardziej, niż to wynika z kołysania grzbietu konia, póki nie chce dać mu jakiejś wskazówki. Pasywny dosiad podąża za koniem. Kiedy jeździec, który latami bujał się w siodle i bezmyślnie pchał konia dosiadem, podejmie próbę używania go w sposób wrażliwy i świadomy, o dziwo, koń zazwyczaj od razu zacznie go słuchać.

Rycina 1.3. Na Północnoamerykańskich Mistrzostwach Młodych Jeźdźców w 2011 roku Rachel Chohanec dosiada wałacha PRE Embruhado XI („Mouse”) będącego własnością Lendon Graya. Lendon przysłał Rachel i Mouse, żeby trenowali ze mną w moim ośrodku w Connecticut przez trzy lata. To zdjęcie wyraźnie obrazuje elastyczny przód ciała Rachel, od dobrze zakotwiczonego dosiadu poprzez mostek do czubka głowy. Ta elastyczna linia przednia jest równie ważna dla jeźdźcy, jak linia górna dla konia. Mouse używa swojego ciała z wielką rzetelnością – to znaczy w sposób przyjazny dla konia

Wykrok i zaokrąglenie

Wykrok nadaje koniom ruch. Konie wyciągają w przód tylne nogi, a szyję – w stronę wędzidła. Kierunek sięgania konia jest niezwykle ważny dla jakości jazdy. Z natury konie sięgają ku wędzidłu w przód i w dół (ryc. 1.4 A). Najważniejsze, żebyśmy podczas jazdy zachowali ową dążność do ruchu w przód i w dół pod siodłem. Jeśli chodzi o tylne nogi, w idealnym przypadku koń powinien nimi sięgać w przód i w dół, podstawiając je pod środek ciężkości. Ważne, żeby pomagać mu to robić, aby mógł nieść siebie (i ciebie) z największą łatwością (patrz str. 111–113, gdzie piszę o wyprostowaniu i ćwiczeniu topatką do przodu).

Zaokrąglenie konia jest wynikiem wykroku tylnych nóg połączonych w wykrokiem kończyn przednich. Jeśli wyobrazisz sobie, że przednia część kręgosłupa twojego konia (jego szyja) sięga w przód i w dół, a część ogonowa także sięga w przód i w dół, nietrudno jest zauważyć, dlaczego środkowa część kręgosłupa (tułów i grzbiet znajdujący się pod siodłem) w naturalny sposób się unosi. Łatwo także dostrzec, że przednie nogi mogą kroczyć swobodniej, kiedy tułów i grzbiet są uniesione. W takim okrągłym kształcie koń tworzy „most” z mięśni, który go niesie i uwalnia jego kończyny od niepotrzebnego wysiłku. Dynamika dresażu idealnie umożliwia koniowi rozwinięcie naturalnej postawy ciała pod ciężarem jeźdźca dzięki wykorzystaniu praw natury, aby ułatwić mu pracę i uczynić ją bardziej ekscytującą.

Rycina 1.4 A. Podoba mi się, jak ogier oldenburski Noble Champion „szuka wędzidła”. Szkoda, że nie widzimy jego zadu, gdyż koń wygląda na poruszającego się w bardzo spójny sposób. Założę się, że jego lewe przednie kopyto znajduje się równo na wysokości nosa, a tylne stawiane jest dokładnie pod środkiem ciężkości. Dzięki doskonałej równowadze zwierzę wygląda też na zrelaksowane emocjonalnie, co widać wyraźnie w jego czujnym, lecz zadowolonym wzroku. Energia przepływa przed podstawę szyi do rozluźnionego pyska, a cała mimika pyska jest przyjemna

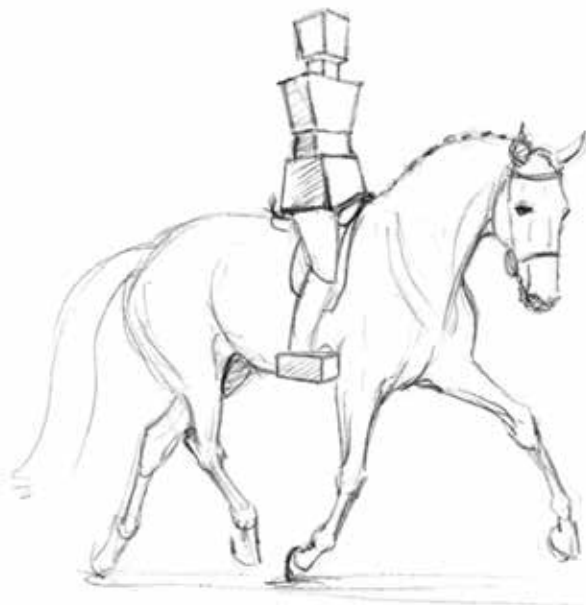

Rycina 1.4 B. Moja uczennica Annie Morris rozgrzewa klacz hanowerską o imieniu Welt dancer („Dancer”). Zauważ, że Dancer wyciąga się w stronę wędzidła, podobnie jak Noble Champion robił to w ręku. Kiedy Annie poprosi Dancer o większe podstawienie zadu, kształt ciała klaczy stanie się bardziej zaokrąglony, jej zad się obniży, tylne nogi mocniej się ugną, a grzbiet i cały tułów znajdą się wyżej, szyja będzie dumnie uniesiona, rama ciała stanie się bardziej zamknięta

3. Elementy budulcowe

Każdy wie, jak łatwo jest utrzymać równowagę na koniu, który stoi albo porusza się stępem. Wystarczy trzymać nogi pod resztą ciała i głowę prosto, podobnie jak byśmy to robili, stojąc na ziemi lub idąc po niej. To pionowe ustawienie w jednej linii ucha, łopatki, biodra i pięty jest ważne, gdyż zapewnia ci stabilność opartą na działaniu grawitacji, na której zawsze można polegać. Dynamika twojego sposobu jazdy może wykorzystać to niezawodne prawo fizyki – grawitacja przyciąga nas w stronę środka ziemi.

Jednak już w ruchu kotysanie grzbietu konia stanowi wyzwanie dla utrzymania pionowej postawy jeźdźca. (Rozdział 2 mówi o tym, jak jeździec może nadążać za ruchem konia). Kiedy nauczysz się podążać za ruchem konia, siedząc spokojnie w stępie, kłusie i galopie, łatwo już ci będzie się nauczyć, jak zacząć aktywnie używać dosiada. Wykonaj ćwiczenie opisane na końcu tego rozdziału (str. 29–30). Kiedy wszystkie klocki umownej wieży, jaką tworzy twoje ciało, są na miejscu, a twój dosiad podąża wrażliwie za ruchem grzbietu konia, będziesz mógł zacząć używać dosiada w wyrafinowany sposób (ryc. 1.5).

Rycina 1.5. Każdy wie, jak ważna jest podstawa wieży z klocków! Ciało jeźdźca jest właśnie taką wieżą, a jego części – klockami. Fundament, na którym wspiera się ciało jeźdźca, znajduje się równo pod nim, żeby móc utrzymać w pionie dosiad i górne partie ciała

Pomoc w postaci ciężaru ciała

Kiedy siedzisz na koniu w równowadze, możesz regulować rozłożenie ciężaru ciała na podstawę dosiada. Możesz siedzieć lekko w siodle albo obciążyć bardziej jedną lub obydwie kości kulszowe.

Ilość ciężaru opartego na kościach kulszowych zależy od okoliczności. Jeśli na przykład chcesz, aby podczas rozgrzewki linia górna konia się zaokrągliła (stała giętka wzdłużnie), możesz usiąść lżej. Lekki dosiad zaprasza grzbiet konia do pójścia w górę, dzięki czemu zwierzę może pracować całą linią górną w sposób bardziej spójny. Kiedy jednak grzbiet konia jest już zaokrąglony, wierzchołek jest przepuszczalny i zebrany, możesz usiąść mocniej, co sprawi, że tylne nogi konia bardziej się ugną i podstawią pod kłode, przez co jego rama zaokrągli się z tyłu i pod siodłem.

Jeździec zdaje się dosłownie „dosiadem ustawiać konia na wędzidło”, tworząc i utrzymując jego dążność do swobodnego ruchu naprzód.

Twój dosiad (ciężar) może także wpływać na kierunek, w którym porusza się koń. Kiedy naciśniesz prawe strzemię (bez pochylania się w prawo), koń podąży za twoim ciężarem w prawo. Wyobraź sobie, że trzymasz na głowie książkę, która zaczyna się zsuwać na prawo. Automatycznie zrobisz krok w tym samym kierunku. Koń reaguje na subtelne przeniesienie ciężaru ciała w ten sam sposób.

Dosiad reguluje również długość kroku konia, jego rytm i tempo (prędkość rytmu). Na przykład w kłusie anglezowanym jeździec unosi się i opada jednocześnie z unoszeniem się i opadaniem przekątnych par nóg konia. To samo wzmocnienie rytmu stosuje się w kłusie ćwiczebnym. Jeździec podskakuje na koniu, jakby siedział na piłce, wytwarzając energię i elastyczność. Oto pochodzący w *Oficjalnego podręcznika Niemieckiej Federacji Jeździeckiej – Zasady jeździectwa* opis, w jaki sposób się to osiąga:

„Prawidłowy dosiad sam z siebie wpływa pozytywnie na ruch i postawę konia, ponieważ rozluźniona elastyczność kręgosłupa jeźdźcy, w połączeniu z głębokim dosiadem i miękkim, obejmującym kłode kontaktem tydek, stymulują ruch i impuls grzbietu konia. Jeździec zdaje się dosłownie <<dosiadem ustawiać konia na wędzidło>>, tworząc i utrzymując jego dążność do swobodnego ruchu naprzód. Tak więc jeździec może kontrolować konia i utrzymywać elastyczną sprężystość ruchu we wszystkich chodach, także w zebraniu”.

Kiedy „dosiadem ustawiasz konia na wędzidło”, twój dosiad absorbuje energię i ruch konia, a następnie zwraca mu je w „kręgu energii” (patrz str. 28). Kiedy krąg ten działa, dosiad jest czasem **pasywny**, a czasem **aktywny**. Oto jak to działa:

1. Dosiad pasywny

Dosiad **pasywny** podąża za ruchem. Możesz go przeciwżyć, wykonując ćwiczenie opisane na stronach 29–30. Taki dosiad nie przekazuje koniowi żadnych instrukcji. Niczego nie dodajesz ani nie ujmujesz. Przyjmujesz i absorbujesz energię konia, precyzyjnie podążasz dosiadem za ruchem siodła. Czujesz przepływ energii od zadu poprzez grzbiet konia i twój środek ciężkości do twoich dłoni. Krąg energii (patrz str. 28) oddaje ją następnie dobrze podstawionym tylnym nogom konia. Choć twój dosiad jest pasywny, energia wciąż przepływa dokładnie tak samo, jak kiedy siedzisz aktywnie.

Pasywny dosiad sprawia, że kiedy zaczynasz nim działać, jest to „słyszalne” dla konia. Jeśli nie potrafisz go osiągnąć, twoje celowe działanie pomocami będzie wygłuszone przez hataśliwość stanu spoczynku. Kiedy jednak twój dosiad łączy się z grzbietem konia, zwierzę będzie pragnęło unieść kręgosłup i podążać za twoim ruchem. A wówczas staniesz się prowadzącym w tańcu.

2. Dosiad aktywny

W przypadku dosiadu **aktywnego** prosisz konia o mniej albo o więcej: więcej lub mniej energii, długości wyroku czy też jego tempa. Energia krąży cały czas tak samo. Wciąż absorbujesz ruch i energię konia, która płynie następnie przez twój środek ciężkości w stronę ręki i wraca do dobrze osadzonej tylnej nogi konia podczas półparad. Twój aktywny dosiad, wraz z tydkami, aktywuje grzbiet i zad konia. Niektórzy prawidłowo nazywają aktywny dosiad dosiadem pchającym, choć słowo „pchać” ma nieco zbyt silne konotacje. Sugeruje, że chcemy od konia więcej, choć aktywny dosiad może prosić zarówno o więcej, jak i o mniej.

Łączenie i zebranie poprzez półparady

W całej książce opisuję półparady jako metodę przywrócenia koniowi równowagi, aby zyskać jego uwagę i go zebrać. Półparada wykorzystuje zarówno dosiad pasywny, jak i aktywny: dosiad prowadzi konia w przód i w tył, reguluje długość wyroku, zwiększa (albo zmniejsza) tempo i wytwarza więcej (lub mniej) energii. Półparady kształtują energię konia, zachowują ją, równoważą i łączą zad konia z wędzidłem oraz zamykają (albo otwierają) ramę.

Kiedy koń pracuje z giętkim grzbietem i podstawia tylne nogi pod środek ciężkości, możesz skłonić go do wykonywania dłuższych lub krótszych kroków. Zamiast stosować pomoce w sposób ciągły, półparada wysyła mu w odpowiednim momencie impuls. (Więcej informacji na temat półparady znajdziesz na str. 106, 161 i 172).

Pomoce przekazujące jedną wiadomość

Dosiad powinien działać wspólnie z tydką i wózdami, aby przekazać koniowi pojedynczą, skoordynowaną wiadomość. Jednakże nie zawsze tak

Skupienie na dosiadzie

Amazonka amatorka po pięćdziesiątce udała się wraz ze swoim trenerem na poszukiwanie konia, którego mogłaby kupić. Jej dobrze wyszkolony wierzchowiec klasy Grand Prix zaczął się starzeć, szukała więc młodszego towarzysza. Bardzo dawno już nie jeździła na młodych koniach, jednak w trakcie tej wyprawy musiała to robić wielokrotnie. Nic dziwnego, że trochę się denerwowała. Za każdym razem, kiedy wsiadała na nowego konia, trener mówił jej: „Zaufaj dosiadowi”. Tak właśnie robiła przez cały tydzień – z dobrymi rezultatami. Po powrocie do domu przyjaciele zauważyli, że bardzo dobrze siedzi na swoim starym koniu. „Młode konie nauczyły mnie ufać mojemu dosiadowi – powiedziała. – Kto by pomyślał, że młode konie pomogą mi lepiej jeździć na koniu klasy Grand Prix? Powinno być chyba odwrotnie!”

Częściej skupiaj się na dosiadzie i zaufaj, że potrafisz go używać. Nawet jeśli masz idealną technicznie postawę na koniu, twój umysł musi pomóc ci jechać z centrum. Skup się na jeździe od dosiadu.

„Słuchaj” też dosiadem. Co on ci mówi? Co mówi ci twój koń? Dosiad łączy cię z nim w miejscu, gdzie najskuteczniej możecie się ze sobą komunikować – tam, gdzie spotykają się dwa kręgosłupy.

Krąg energii i krąg pomocy

Choć nie widzimy energii, jest ona realną siłą, którą możemy kontrolować. Oto, co wiemy o tym, jak konie i jeźdźcy ją wykorzystują.

Kiedy koń i jeździec poruszają się w harmonii, dzielą się ze sobą energią. Jeździec absorbuje energię konia, a koń pochłania energię jeźdźca w trakcie ruchu.

Doświadczeni jeźdźcy przetwarzają ową energię za pomocą półparad, aby pozostawała zbalansowana i zwarta – i aby ją oszczędzać. Jazda na odzyskanej energii wymaga mniej wysiłku.

Kiedy energia jest ponownie przetwarzana, porusza się ona w kręgu utworzonym przez ciało konia i jeźdźca. Krąg energii kryje przestrzeń, podobnie jak odbijająca się od ziemi piłka w ręku dryblującego koszykarza.

Jeździec może „kształtować” energię konia, podobnie jak gracz koszykówki nadaje piłce kierunek i energię, sprawiając, że odbija się ona krótkimi, szybkimi ruchami, albo długimi i pokonującymi większą odległość. Krąg energii konia i jeźdźca może nadać ramie konia zamknięty, zebrany kształt, kiedy zwierzę porusza się krótkimi, uniesionymi krokami, albo też wydłużyć ją i sprawić, że wierzchowiec będzie wyciągał nogi nisko i daleko, kryjąc więcej terenu.

Jak zaczyna się krąg energii? Jeździec przykłada tydkę i czuje energię płynącą od odpychających się rytmicznie od ziemi tylnych nóg konia. Człowiek siedzący na jego grzbiecie może

poczuć energię przemieszczającą się wzdłuż linii górnej konia, podążającą „ścieżką energii” do wędzidła, kiedy koń przychodzi do ręki. Jeździec czuje tę energię – w postaci zwiększonego ciężaru – w swoich dłoniach. Ciężar ten byłby bardzo trudny do uniesienia, gdyby energia nie wracała do źródła.

W jaki sposób energia, która dotarła do wędzidła, wraca do zadu? Półparady jeźdźca powodują, że koń poprawia równowagę, przenosząc ciężar ciała na zad, zamiast opierać się na wędzidle. Sprawiają także, że koń „odpycha się od wędzidła”. „Odbija” się lekko od niego, uzyskując samouniesienie. W momencie odepchnięcia ciężar ciała jest przenoszony do tyłu, na nogę stojącą w danej chwili na ziemi, zaangażowaną, przyjmującą ciężar. W następnym kroku tylna noga odpycha się od ziemi, wysyłając ponownie energię naprzód (patrz str. 56).

Technicznie rzecz ujmując, w każdym kroku stosuje się maleńką pomoc do ruchu naprzód i maleńką półparadę, która przytrzymuje konia: naprzód – hamuj – naprzód – hamuj... Oto rytm jazdy konnej, kiedy krąg energii działa.

Czymże jest więc krąg pomocy? Pomoce jeźdźca poruszają się po kręgu energii. Kiedy ten jest idealny, mówimy, że koń jest „przepuszczalny”, ponieważ energia przechodzi przez całe jego ciało, a on odpowiada na bardzo subtelne pomoce całym ciałem i sam się napędza.

jest! Oto kilka przykładów sytuacji, kiedy dosiad i łydki dają sprzeczne sygnały: kiedy łydki „szepczą”, a dosiad „krzyczy”, koń ma tendencję do opuszczania grzbietu; energia tylnych nóg jest niewystarczająca, a hataśliwy dosiad uniemożliwia jej przepływ przez grzbiet konia. Kiedy łydki „krzyczą”, a dosiad „pcha”, koń ma zbyt dużo energii i nie wie, co ma z nią zrobić.

Dosiad musi także współdziałać z wodzami, aby przekazać jedną, skoordynowaną informację. Często się zdarza, że nadmiernie aktywny dosiad i łydki jeźdźca proszą konia o dłuższy wykrok, podczas gdy dłonie proszą o jego skrócenie.

Sprzeczne wiadomości niemal zawsze wynikają z tego, że jeździec działa pomocami nieświadomie albo źle interpretuje ich działanie.

Dosiad, łydka i dłoń powinny działać jak jedna, spójna pomoc, która poprawia równowagę konia.

Odpowiedzialność konia

W miarę jak zaczniesz używać dosiada w coraz bardziej wyrafinowany sposób, zrozumiesz, że na koniu także ciąży pewna odpowiedzialność, ponieważ dosiad (i inne pomoce) działają efektywnie jedynie wówczas, kiedy koń porusza się czystym i równym rytmem, jest giętki, przychodzi do wędzidła i akceptuje kontakt na wędzidle. Te trzy cechy stanowią wymóg zawodów ujeżdżeniowych na poziomie treningowym* i równoważą konia. Utrzymywanie ich jest obowiązkiem konia. Kiedy twój koń jest zrównoważony w miejscu, w którym spotykają się dwa kręgosłupy, jego grzbiet jest giętki i zwierzę dobrze reaguje na dosiad.

• ĆWICZENIA •

ĆWICZENIE: Znajdź podstawę dosiada

Cel: To ćwiczenie pomoże ci zyskać kontrolę nad podstawą twojego dosiada. Twój koń poczuje go i zacznie go słuchać. Możesz być zaskoczony, jak skuteczne staną się dawane przez ciebie bardzo małe pomoce.

Wskazówki: Rusz zrelaksowanym, ale aktywnym stępem na swobodnym kontakcie. Patrz w kierunku jazdy.

* Autorka odnosi się w tekście do amerykańskiej klasyfikacji poziomów konkursów ujeżdżeniowych – treningowego, pierwszego, drugiego, trzeciego i czwartego. W Polsce i wielu innych krajach rozróżnia się konkursy klasy LL, L, P, N, C, CC (przyp. tłum.).

Krok 1. Poczuj podstawę dosiady – trójkątny obszar między kośćmi kulszowymi i kością łonową. Podążaj bardzo dokładnie za ruchem siodła. Bądź pasywny, nie poruszaj się bardziej, niż wynika to z ruchu grzbietu konia. Pilnuj, żeby podstawa twojego dosiady nie ruszała się bardziej niż siodło. Osiągnięcie sukcesu może zająć ci dłuższą chwilę, ale nie ustawaj w staraniach. Jeśli twój koń zacznie się wahać albo zatrzyma, nie karz go, spokojnie przyłóż łydkę, żeby ruszył naprzód. Jego reakcja jest zrozumiała. Już wkrótce zacznie się poruszać czystym rytmem.

Krok 2. Spójrz w dół. Zauważ, iż nie jest fizycznie możliwe podążanie podstawą dosiady za ruchem konia, kiedy masz opuszczoną głowę. Teraz spójrz prosto. Kiedy twoja głowa znajduje się dokładnie nad całym kręgosłupem, miednica znów może podążać za ruchem grzbietu konia. Dobrze ustawiona głowa stawia trajektorię twojego wzroku na poziomej linii ruchu.

Krok 3. Kiedy koń idzie już równym stępem, poproś o wydłużenie wykroku, przykładając łydki i podążając za jego ruchem biodrami. Wierzchowiec poniesie twój ciężar naprzód, jak fala wchodząca na brzeg. Kiedy będziesz podążał biodrami za dłuższymi krokami konia, będą one poruszały się na nieco większych falach. (Instrukcje na temat półparady znajdziesz na str. 106, 161 i 172). Twoje łydki będą może musiały przypomnieć koniowi, żeby utrzymywał energię i tempo tak, aby nie zinterpretował mniej intensywnych ruchów twojego dosiady jako życzenie nieaktywności.

Krok 4. Poproś o zagalopowanie. Poczuj dosiadem trzytaktowy rytm tego chodu i gładko za nim podążaj.

Krok 5. Wykonaj przejście do kłusa: przerwij rytm galopu dosiadem i udami, a następnie podążaj za ruchem konia w kłusie podstawą dosiady. To wymaga bardzo niewielkiego ruchu od jeźdźcy.

Krok 6. Pasywnie podążaj za ruchem podstawą dosiady, a następnie poproś dosiadem o krótsze kroki. Twój koń pomyśli zapewne, że ma przejść do stępa, ale to powinna być twoja decyzja. Poproś go, żeby zaczekał, skrócił wykrok w kłusie, aż zastosujesz wyraźną półparadę i zaczniesz dosiadem naśladować kroki stępa.

Krok 7. Pasywnie podążaj podstawą dosiady za ruchem konia w stępie. Kiedy zechcesz się zatrzymać, zastosuj półparadę i unieruchom dosiad.

Niektórzy jeźdźcy mają tak dobrze skoordynowane pomoce i tak dobrze używają swojej pozycji na koniu, że wyglądają, jakby nic nie robili, a jednak są niezwykle skuteczni. Amerykański medalista olimpijski Steffen Peters demonstruje, jak wpływać na konia w pasywny sposób za pomocą miękkiej, ale silnej postawy (ryc. 1.6). Wystarczy spojrzeć na zdjęcie, żeby zobaczyć, co jego konie sądzą o jego pomocach.

Są one tak delikatne, że zwierzę nie może im się oprzeć. Jednakże giętka, ale silna postawa jeźdźca nakreśla wyraźne granice i pomaga koniowi odnaleźć równowagę. W następnym rozdziale (str. 33) dowiesz się, jak to się dzieje.

Rycina 1.6. Reprezentant olimpijski USA Steffen Peters sprawia, że jazda konna wydaje się tak łatwa. Widzimy go tutaj dosiadającego holenderskiego wałacha Grandeur w Los Angeles Equestrian Center w 2001 roku. Steffen daje swoim koniom giętke ramy, wewnątrz których czują się one swobodne, ale zrównoważone. Rozdział 2 (str. 33) wyjaśnia, w jaki sposób to osiągnąć

Zrównoważony i wspierający konia dosiad jest podstawą udanego partnerstwa konia i jeźdźca. Beth Baumert podejmuje ten dość złożony temat, ekspercko wyjaśniając dynamikę utrzymywania równowagi przez jeźdźca oraz zastosowanie pozytywnego napięcia w tworzeniu „linii mocy”. W drugiej części omawia ten sam temat z perspektywy budowy i za-

chowań konia, ponownie podając wiele przykładów i sugerując ćwiczenia. Następnie po mistrzowsku łączy wcześniejsze tematy w jeden i demonstrowuje magię dwóch kręgosłupów układających się w jednej linii dla wspólnego dobra konia i jeźdźca.

Z pokorą przyznaję, że dzięki niej nawet dla mnie pewne tematy stały się jaśniejsze, choć przez całe życie zajmuję się ujeżdżaniem. Książka Beth to równowartość niezliczonych kursów prowadzonych przez najlepszych na świecie trenerów.

z Przedmowy: **Axel Steiner**

sędzie ujeżdżenia FEI 5*,

obecny sędzia ujeżdżenia klasy „S” USEF,

członek komitetu programu klasy „L” USDF

**Przeczytałem od
deski do deski
i jestem zachwycony.**

**Łapię się na tym,
że często cytuję
tę książkę, ucząc
na kursach
i sympozjach.**

Carl Hester

wielokrotny

medalista olimpijski

w ujeżdżeniu

Natura nie przewidziała, że koń będzie dźwigał na swoich plecach człowieka.

Kręgosłup konia wyspecjalizował się w drodze ewolucji nie w dźwiganie ciężaru, ale w umożliwianiu koniowi maksymalnie szybkiego biegu. Na szczęście świadomy jeździec, wykorzystując naturalne właściwości kręgosłupa konia, może sprawić, że mimo dodatkowego ciężaru będzie on funkcjonował w pełni sprawnie.

Książka pozwoli lepiej zrozumieć rolę dosiada (dosiad – „miejsce, gdzie spotykają się dwa kręgosłupy”) i rozwiązać wątpliwości, co w praktyce oznacza często używane określenie „jechać konia od dosiada”. Człowiek – doskonaląc się w umiejętnościach jeździeckich i wykorzystując całą wiedzę o budowie i zachowaniu koni – jest w stanie spowodować, iż dwa kręgosłupy (koński i ludzki) będą podczas jazdy wchodzić w interakcję i osiągną harmonię.

Wojciech Mickunas

